

Jaká řešení nabízeli pro zlepšení situace dělníků?

1/ Seznam se s novými pojmy. Urči pravdivost nebo nepravdivost výroků pod textem.

Po roce 1800 se mnoho lidí začalo stěhovat z venkova do měst, kde se zakládaly první továrny. Majitelé továren najímali mnoho dělníků. Začali ale využívat i nové (zvláště parní) stroje. Dělníci proto dostávali často velmi malý plat a hrozilo jim neustále propuštění. Úspěšní majitelé továren zbohatli, ale většina dělníků žila ve velké chudobě.

Systém, který tento stav umožnil, nazýváme kapitalismus. Kapitalisté jsou zastánci kapitalistického systému.

Státní úřady a vládnoucí politici měli o kritické situaci v továrnách informace od svých vyšetřovatelů (inspektorů). Stát postupně přijímal opatření, která situaci dělníků zlepšovala (například zákaz dětské práce, omezení pracovní doby). Náprava situace dělníků probíhala v různých státech různě (pomalu). Byla výsledkem často i násilných střetů mezi zastánci různých názorů, jak situaci dělníků řešit. Kolem roku 1850 lze v tomto ohledu rozeznat čtyři hlavní názory: konzervativní, liberální, socialistický a komunistický. Tyto názory přetrvávají v politické diskuzi do dnešních dnů.

Konzervativci chtějí zachovat systém, kdy továrny vlastní podnikatelé. Jejich cílem je svůj majetek (kapitál) rozšiřovat, tudíž musí zaměstnat a platit více lidí. Všichni se tak budou mít lépe, i když mezi nimi zůstanou majetkové rozdíly.

Liberálové nechtějí kapitalistický systém zničit. Jsou pro postupný vývoj k lepšímu (evoluce). Stát by měl do podnikání kapitalistů zasahovat, aby měli dělníci zaručena svá osobní práva a svobody. K tomu patří i možnost slušně vydělávat.

Ani **socialisté** nechtějí změnit systém násilím (revolučně), ale svá řešení prosazovali důrazněji než liberálové (stávky, demonstrace). Kapitalisté mají platit vyšší daně a důležité podniky má stát ovládat přímo (těžba, energetika, doprava).

Komunisté jsou radikální socialisté. Prosazují agresivně změny ve prospěch dělníků. Tvrdí, že stát musí zajistit práci všem zaměstnancům. Všechny podniky proto musí být majetkem státu. Mezi lidmi nemají být žádné majetkové rozdíly.

(zdroj: autoři lekce)

1. Díky průmyslovému kapitalismu nejvíce zbohatli majitelé továren	ANO - NE
2. Socialismus je myšlenkový názor vznikající v reakci na kapitalismus	ANO - NE
3. Kapitalismus je založený na hromadění majetku (kapitálu) a jeho investování kvůli dalšímu zisku.	ANO - NE
4. Komunismus je extremistický myšlenkový názor, že životy dělníků je nutné napravit i násilím.	ANO - NE
5. Socialisté žádají, aby podnikatelé odváděli větší část zisku státu, čímž by podpořil lidi v nouzi.	ANO - NE
6. Kapitalisté říkají, že svým podnikáním pomáhají všem, neboť dávají lidem práci (platí mzdy)	ANO - NE

2/ Popiš možnosti zlepšení situace dělníků na základě hry. Formuluj v 1. osobě jednotného čísla odpovědi na otázky níže:

Moje herní role byla:

Stačí mi příjem na můj život?

Chci, aby se kapitalistický systém změnil? Jsem spíše pro revoluci, evoluci nebo nic měnit nechci?

Jak by měl stát přistupovat k ziskům továrníků? Co považují za fér?

Jaké herní role na tom byla podobně jako já?

Jaká herní role měla odlišný život?